

Marjan Drnovšek (ed.)

Historical and Cultural Perspectives on Slovenian Migration

Ljubljana: ZRC Publishing, Scientific Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, 2007, 204 str.

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU jedini je multidisciplinarni i interdisciplinarni znanstveni institut u Sloveniji koji sustavno istražuje slovensku emigraciju i imigraciju. Knjiga *Historijske i kulturne perspektive slovenske migracije* koja je izašla 2007. u izdanju Instituta nudi brojne istraživačke teme, ne samo, kako naglašava Drnovšek u uvodu, sa stajališta nacionalne opstojnosti nego i šire perspektive migracijskih pitanja. Sadržava sedam eseja historiografske, kulturno-antropološke, sociološke i literarno-povijesne tematike.

Drnovšek se u svojem radu bavi nedovoljno istraženim pitanjem stavova crkve i države prema emigraciji. Autor iznosi pregled reakcija crkve na emigraciju kroz tri razdoblja, svako u drugome nacionalnom okviru (Austrija, prva i druga Jugoslavija). Do Drugoga svjetskog rata aktivnost crkve u odnosu na migrante bila je komplementarna i kooperativna s aktivnostima države. Nakon rata crkva nije više imala utjecaj na emigraciju šezdesetih i sedamdesetih godina, ali je kler u emigraciji postao aktivniji te radio s novopristiglim migrantima u Zapadnoj Europi, Kanadi, SAD-u i Australiji.

Irena Gantar Godina u sljedećem se poglavlju bavi emigracijom slovenskih intelektualaca te istražuje povratne utjecaje kulture na kulturni i politički slovenski prostor. Njihova proslavenska orijentacija i naklonost Rusiji nazvana je austroslavizmom, panslavizmom ili kasnije neoslaviz-

mom te vuče korijene iz ideje formiranja slavenskog jedinstva, ne samo zbog prijeteće susjedâ, Nijemaca na sjeveru, Talijana na zapadu i Mađara na istoku, nego i Židova, tvrdi autorica. Slovenski intelektualci emigranti vjerovali su da je emigracijom u slavenske zemlje njihov cilj ispunjen. Izbjegavajući germanizaciju, konfrontirali su se i sa židovskom zajednicom jer su smatrali da je prihvatila ekstremne nacionalističke stavove prema nenjemačkim nacijama kako bi stekla simpatije Nijemaca. Autorica zaključuje da nam proučavanje emigracijskih studija pomaže u razumijevanju razvoja slovenskoga kulturnog i političkog duha u 19. i 20. stoljeću.

Janja Žitnik bavi se slovenskom emigracijskom literaturom i njenim mjestom u slovenskoj literaturi. Analizira sadržaj književnih djela, njihove kreativne inspiracije, bavi se pitanjem jezika kao elementa identifikacije te stavovima domovine (analiziranih kroz kulturnu, državnu i akademsku sferu te javno mnijenje) prema autorima emigrantima. Usto raščlanjuje posljedice slovenske nezavisnosti na evaluaciju emigracijske literature. Tako su autori prije Drugoga svjetskog rata, posebno oni koji su bili dio političke emigracije, stigmatizirani i zabranjeni, u posljednjih nekoliko godina prepoznati te im se djela ponovo objavljuju. Zaključuje da su u slovenskoj migracijskoj literaturi postojala tri razvojna razdoblja: ignoriranje, zaborav i preporod.

U sljedećem se poglavlju Kristina Toplak bavi istraživanjem iskustava slovenskih umjetnika u Argentini, proučavajući njihovu umjetnost kao interpretaciju migracijskog iskustva s posebnim naglaskom na pitanju očuvanja i prenošenja identiteta. Poslijeratna slovenska politička emigracija u Argentini reproducirala je i čuvala »slovenstvo« kao samodovoljno, što

se očituje u motivima, stilu i ukusu, tvrdi autorica. Poslije su formiranjem intenzivnih transnacionalnih veza i identifikacija umjetnici počeli djelovati u transnacionalno definiranom umjetničkom svijetu. Autoričina je teza da na socijalnu konstrukciju umjetnosti Slovenaca u Buenos Airesu utječu dinamičko formiranje individualnih i kolektivnih identiteta, kulturna integracija pojedinaca i etničkih zajednica unutar većinskoga, multikulturalnog društva. Tako je na umjetničku produkciju utjecalo migracijsko iskustvo kao i pozicioniranje pojedinih umjetnika u umjetničkom svijetu.

Mirjam Milharčič Hladnik analizira emigraciju žena u SAD-u, posebno se usredotočujući na ulogu žena u očuvanju etničkog identiteta, kao i osnivanje nacionalnih zajednica u imigracijskoj okolini, proučavanih kroz strategije društvene i kulturne integracije slovenskih migranata u sjevernoameričko društvo. Autorica uspoređuje životne priče različitih prijeratnih i poslijeratnih emigrantica te istražuje sličnosti i razlike u načinima uklapanja i prilagođavanja novoj okolini. Iznosi rezultate sličnih istraživanja i zaključuje da se njezini nalazi poklapaju s tezom o konstrukciji identiteta koja je kombinacija različitih svakodnevnih odluka, a ne izbor između staroga i novoga, tradicijskoga i modernoga, između jednoga ili nekog drugog identiteta.

Pitanje multikulturalizma u europskim integracijskim procesima Marina Lukšič-Hacin povezuje s prošlim i današnjim migracijskim kretanjima. Poglavlje počinje pregledom migracijskih politika i modelima integracije na razini nacionalne države. Autorica promišlja koncept nacionalne države koja je izvorno u sukobu s multikulturalizmom. Nacionalna je država eu-rocentrična i autohtona, što postaje važno s aspekta međunarodnih migracija jer u

njima sudjeluju neautohtono stanovništvo koje se kreće prema autohtonim područjima. Stoga autohtoni običaji daju legitimitet izvornoj populaciji da bira pridošlice, duljinu njihova ostanka i životni stil. Društvena kontrola svakodnevnog života imigranata jača je, napominje, nego društvena kontrola članova autohtone kulture ili nacije. Multikulturalizam štiti prava pojedinca više od prava zajednice. Zato je važno, zaključuje autorica, napraviti razliku između dvije razine multikulturalizma: multikulturalizma unutar nacionalne države, koji egzistira nezavisno od kulturnog relativizma i povezan je s građanskim pravima slobodnog izbora, a granice prihvaćanja definirane su kroz legalni sustav, te multikulturalizma na razini konfederacije ili međunarodnih relacija, koji je povezan s kulturnim relativizmom.

Analitičku studiju hrane kao elementa prepoznavanja i identificiranja »drugačijosti« u odnosu na imigrantsko društvo u zadnjem poglavlju iznosi Jernej Mlekuž. Protagonist je studije burek i njegov trag u imigrantskom društvu. Autor analizira put koji je burek prošao od bosanske hrane do integracije unutar slovenskih prehrambenih navika, istovremeno kao folklor i simbol drugačijosti koji izaziva ekološko-nacionalističke duhove i njihove političke diskurse. Kroz priču o imigracijskoj hrani i nacionalističkom diskursu istražuje komunikacijske prakse u slovenskom društvu i relacije koje su uspostavljene između većine i imigracijskih zajednica, posebno onih iz bivših jugoslavenskih republika.

Jelena Zlatković Winter

*Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb*